

IL TGIT SUTSILVAN

PASS DA GLAS

Excursiun par observar cots salvatgs

La dumeingia proxima à liac egn excursiun par observar cots a gaglienas salvatgas segl Pass da Glas. L'Uniun pigl schurmteig da natira ad tscheals da la Mantogna/Tumleatsga anvida a que aranschaint ca vean mano digl guardasalvaschegnas da la Mantogna, *Kevin Gugelmann*. Lez dat investa an la veta da la gagliegna da drosa, davart la dumbraziun e la tgatscha da talas. Cun ampo furtuna pon vagnir observo cots salvadis caliros ca fan igl sòlt da curtegiament. Iglis cots salvadis fan la curt a las gaglienas cun egn sòlt imposant. Lur tgant rilund po vagnir udieu lientsch anturn. Que sòlt tschessa alura agl curs digl avant-mieuzgi. (cdm/fmr)

L'excursiun à liac dumeingia proxima, igls 21 d'avrigl segl Pass da Glas. La santapada e las 6:00 a la farmada da la posta. L'excursiun ezza var duas uras. Da plevigja a bronza à la betga liac l'excursiun. An cass d'intscheatetzga infurmescha la pagina www.vogelschutz-domleschg.ch la sonda sera, scha l'excursiun vegi liac. Igl e betga da basegns da s'anzuntgear.

FARERA

Sera d'infurmaziun davart igl «Magic Wood»

Igl vaschinadi da Farera anvida la populaziun an egn sera d'infurmaziun partugènt la finanziaziun publica digl «Magic Wood». Lez sera vean do pled a fatg sur da zefras a fats ad infurmo davart las investiziuns a curta veta, partugènt igl concept finanziaziun publica.

Igl «Magic Wood» e egn parvis par bouldraders digls 2004 annà, cur c'igl vaschinadi da Farera à declaro quel sco antschies da bouldrar. Quel atra ming' on nudumbrevles amaturas da que sport, da maniera ca l'infrastructura e rivada agls seas cunfegs. Parquegl c'igl vaschinadi da las Fareras dispona da mieds finanziaziun limitos, vean priu an mira la finanziaziun publica par stgivar ca que avrez vigni saro, sco igl parura *Markus Niederdorfer* fa a saver.

Igl problem preschaint vegi sado antras igl success da que antschies da saragatar a parveia las prescripziuns cantunales. La saranera e betga ple sufizianta, igls en mena pocs parcadis a la pùnt da culiamaint, donageada da la malora digls 2022, à da vagnir ramplazada. Iglis custs par quels projects varieschan d'anquants antoca plirs 100'000 francs. L'aplicaziun futura de semplichtgear igl pajamaint a l'administraziun digls parcadis. Grazta a la finanziaziun publica de gartegar la nova antscheata da la porschida turistica digl «Magic Wood» cun rischer mi glier igl diember da visitaders ad augmentar la valorisaziun regionala a la controla antras igl vaschinadi. Anc quest on de vagnir ramplazada la pùnt donageada. Igl on proxim de vagnir introductegada l'aplicaziun «magicwood.app» ad antoc'igls 2026 quenta igl vaschinadi da concluder las lavurs da sanaziun da la saranera ad igl schlargiamaint digls parcadis. (cdm/fmr)

La sera d'infurmaziun à liac igls 23 d'avrigl, a las 19.30 an tgea da scola a Farera.

SPLEIA

Radunanza da l'Uniun da las puras grischunas

La 92avla radunanza da las delegadas da l'Uniun da las puras grischunas e stada la dumeingia passada. Quest on a'la gieu liac tier la secziun Valrag a Spleia an la sala da gymnastica. Suainter igl bagnaviegn da la presidenta da la secziun Valrag, *Martina Lorez-Casanova* a l'uraziun da la damà cugl pardicant *Oliver Santschi*, à la radunanza ufiziala antschied. Tanor la comunicaziun à la presidenta da l'uniun, *L'astrid Derungs*, accentuo la diversità, mo ear igls interess cunmeivels da tut las dnas da l'uniun. Nov e la *Julia Patzen* da la Val Madris (Avras) vagnida eligida an la suprastanza. Preschaints en ear stos igl cunzeglier guvernativ *Marcus Caduff* ad igl president da l'Uniun purila grischuna, *Thomas Roffler*. Pigl program digl suaintermezgi en las dnas vagnidas partigidas an grupas ad an savieu scuvir igl vitg – cun infurmaziuns davart la vischnànca, l'agricultura a l'istorgia da Spleia. Iglis presidents da las vischnàncas da Sufers a Valrag, *Christoph Zeitz* a *Christian Simmen*, an preschanto lur vaschinadis. (cdm/fmr)

Ag! «Tgitsulsilvan» dat la redacziun da la FMR eanda par eanda egn sguard sen pintgas a grandas novitads or digl territori sulsilvan. La FMR seleccziunescha a redegà quels texts a publitgescha els an La Quotidiana.

Igl e-tuktuk sen tres rodas: pintg, movibel a cun forza electrica e egn porta-simpateia.

FOTOS MAD

Cuntànscher la davosa miglia

L'eanda passada à igl Viamala e-Mobility Circle preschanto la sia visiun digl e-TukTuk par la regiun a l'idea digl bus autonom par Tusàn. Pigl bus autonom sainza manischunz vean fatga la dumonda anc avant questa stad tier la Cunfederaziun. Igl ple bòld savess ign prender an funcziun que bus gl'on 2025. Ear ideas pigl e-TukTuk dat igl belears. Par far gust sen que vehicel less ign gl'amprem meter a disposiziun el segls plazs da campar regionals.

STEFANIE ELSA/FMR

Ideias utopicas near ideas c'en gest avant la realisaziun. Igl Viamala e-Mobility Circle (varda boxa) à betga me visiuns pigl futur lontan. Ign lavura gea ved la realisaziun da quella ideas. Ear sch'egn bus autonom sainza manischunz tuna sco egn'idea digl futur lontan, savess quel vagnir realiso l'oter on. Ear igl e-TukTuk, c'e schon sen viedadi an la Surselva, duess vagnir introductieu. Gl'amprem egn'ea pigl plazs da campar regionals, par far gust sen quella nova furma da mobilitad. L'idea grànda e dantant, d'utilisar igl e-TukTuk par «la davosa miglia», manegian igl iniziants da quella visiun, *Remi Cramer*, *Marco Lier* a *Reiner Schilling*.

Igl porta-simpateia

Igl vehicel sen tres rodas, pintg, movibel a cun forza electrica e egn porta-simpateia. «Igl num e-TukTuk à egn muntada emozunala, par quegl c'igl fa gest plascher a gust sch'ign oda eb», gi *Marco Lier*, igl manader digl svilup regional da la Regiun Viamala.

Cun que e-TukTuk vut ign ear sarar egn largia a crear egn nova porschida agl traf public. Tgi ancanuscha betga quegl, qua an las muntognas: Igl tren riva a la staziun, ad alura, co anavànt? La visiun da que e-TukTuk e semplameing da porscher la pussevliad d'egn mix flexibel tranter traf public ad igl viedadi a tgea. «Cuntànscher la davosa miglia» e la devisa.

Igl avantats digl e-TukTuk en diferaints. Par l'egna dastgan ear schon giuvens sut 18 ons manischar igl vehicel. Alura, tge c'e impurtant par la regiun, igl mobil vean bagn da veias tessas sei, e adato pigl unvieri a sch'ign less, san ign ear far ferm skis. L'idea e priu a partgir egn vehicel davent da la staziun tocen a tgea a c'igl vehicel steri betg anturn 95 % digl tains, sco egn auto privat.

Cun 300 kg da la veia sei

Egn oter aspect pusseiv pigl cumparaglieu per exaimpel cun Mobility, la fatschenda c'oferscha da prender par tschairs egn auto, e c'igl e-TukTuk e blear ple local a regional. Quegl vut gir c'igl auto da Mobility e bagn egn buna pussevliad par distànzas lúngas, dantant betga par la davosa miglia. Igl e-tuktuk pesa me 300 kg ad e aschea ca. 4 geadas ple leav c'egn auto. L'energeia vean peia duvrada an moda ple efiizianta. Partgir igl vehicel a ple poca pesa c'egn auto, en dantant betga igls suels effects cuzevels. Ear l'electricitad pigl e-TukTuk duess vagnir d'energeias regenerablas a regionalas.

Egn bus sainza manischunz a manischunz

L'otra idea e gea ple concreta, par quegl ca la dumonda tier la Cunfederaziun vean fatga anc

Igl president digl Viamala e-Mobility Circle, Remi Cramer, preschainta las ideas par la mobilitad an la regiun.

avant questa stad. L'eanda passada à igl Viamala e-Mobility Circle organiso egn'ocurenza cun la fegnamira da preschantar igl bus autonom par Tusàn. Ign leva ear survagner egn resin da la populaziun a santer, sch'igl dat anzuma interess pigl bus autonom.

«Igl mán public porta igl manaschi a gl'antier project», manegia igl Reiner Schilling digl Parc Natiral Bavreg. Pigl mumaint segi l'idea quella, da ver egn bus local ad autonom par Tusàn. Dantant dova ear quegl egn lubientscha digl Ufezi Federal da Veias (UVIAS). Egn aspect zentral pigl bus autonom e, c'el vean acumpagnieu d'egna parsuna.

Involver la populaziun

Tgi ca savess acumpagnear igl bus, davart gliez à igls iniziants ear schon fatg partrats: quegl savess easser anzangi pensiuo, geniturs near egn parsuna angaschada da la regiun. Impurtant segi d'involver la populaziun an que project.

A l'antscheata digl project cugl bus autonom less ign definir las staziuns. Mo ign sa ear same-ter avant da svilugar igl project an la direcziun, c'igl dat la pussevliad da rataner sen dumonda. Quegl vases or ascheia, declara igl Reiner Schilling: «Igl bus va da la staziun da Tusàn antocen tier igl Lidl. A sch'egna parsuna vut antr ar antr ar igl bus sen quella veia, alura sa ella gest far quegl.»

La preschantaziun a la populaziun

L'ocurenza digl Viamala e-Mobility Circle, c'e ear vagnida promovida d'Energie Schweiz, e stada igls 9 d'avrigl 2024 an la STORY – egn liac par livrar, dormir a magliar near bever anzate – a Tusàn. Igl president da l'uniun, Remi Cramer, à preschanto a var 50 visitadras a visitaders igl cuntegn da las ideas. Iglis iniziants en ear stos

preschaints par sclarir dumondas da la populaziun c'estada interessada digls projects. Igl Marco Lier à preschanto la strategia regionala cugl focus «mobilitad». La schliaziun par cuntànscher la davosa miglia e egn vehicel pajavel ca sa vagnir partgieu a priu par tschairs – igl e-tuktuk. Quell'idea vean ear gea examinada an Surselva, a pudess pigl futur ear easser egn project da pilot par la regiun Sutselva – gl'amprem egn'ea segls plazs da campar regionals.

«Viamala e-Mobility Circle»

Igl president digl Viamala e-Mobility Circle, *Remi Cramer*, à declaro a la FMR, partge ca l'uniun e vagnida fundada a tge fegnamiras c'ella à. La situaziun da partenza e stada egn dumonda durant igl giubileum «200 ons Veia Comerciala», c'à gieu liac igls 2023. Ign à lieu crear egn platforma par safar partrats betga me davart quegl c'e capito agl vargieu, mobagn ear, tge c'ign savess far ad optimar agl futur. Ear cuntànscher la davosa miglia e sto egn tematica igl riva cugl tren a la staziun, mo co vean ign a tgea sch'ign stat an egn vischnànca sei la muntogna? Quest on vut ign puspe reactivar quella platforma.

L'uniun digl Viamala e-Mobility Circle sacumpona da tres organizaziuns: la Regiun Viamala, igl Parc Natiral Bavreg a Turisem Viamala. Las schliaziuns ad ideas ca l'uniun propona san ign aplitgear par regiuns sumagliantas – impurtant seg'igl da svilugar las visiuns. (fmr/stc)